

ЛЬВІВ ТУРИСТИЧНИЙ має бути європейським!

**За чим приїздить турист до Львова?
За тим, щоб одержати якнайбільше
насолоди від яскравих вражень.
А львівська індустрія туризму допомагає
гостю міста отримати те, чого він прагне.**

«**І** нема на то ради....»

Лариса МАРЧУК

Львів'яни за зміни влади й урядів завжди уміли зберегти свою ідентичність. Вони не люблять порівняння «Львів – маленький Париж або Відень». Для них Львів – Великий. Навіть за радянських часів, коли панувала зрівнялівка, він мав статус міста високої якості. Кожний турист, який приїздив сюди, знав, що тут найкращі в Союзі цукерки, пиво, автобуси, телевізори і найсмачніша кава. А незалежність України враз відкрила всім Львів європейський.

Місто не перестає дивувати, захоплювати та приваблювати. Торік його відвідали мільйон туристів. Місцеві мешканці коментують таку ситуацію відомою галицькою фразою: «І нема на то ради». Бо масовим наїздам туристів вони подеколи не завжди раді: вулиці й тротуа-

ри переповнені автівками та автобусами, для яких немає відповідних стоянок, над центром міста висить смог. Особлива тіснява – під час масових концертів і атракцій. Торік їх відбулося сто. Високі децибели відкритих сцен на площі Ринок протипоказані старовинним будівлям, бо прискорюють їх руйнацію. Але історична частина міста внесена до світової спадщини ЮНЕСКО!

Це по-перше. А по-друге, варто все-таки зважати і на спокій та комфорт львів'ян. Поки що владі не завжди вдається відкоригувати масовки, перенести їх, скажімо, на стадіон.

«**Н**е можна любити те, чого не знаєш

Львів'яни люблять Львів, бо вони його знають. Навіть у програму тутешніх шкіл запровадили львовознавство. Вчений Олександр Шишка написав підручник у двох частинах з історії Львова «Наше місто».

Варто зазначити, що відомий історик Іван Крип'якевич із своїми славнозвісними «Історичними ходами по Львові», написаними в 1930-х роках, уже дещо поступається сучасним творцям львівських путівників. Їх починаючи з 1990-х років видано багато. Так само, як і фотоальбомів, книжок про місто, а також мемуарної літератури-спогадів видатних львів'ян, котрих доля розкидала по всіх континентах. Виникла когорта дослідників, що залюбки описують історію кнайп і кав'ярень, неповторних вулиць, парків, будинків, ліхтарів, а також появу кінематографа й розвиток театрів у Львові... Численні книги про Львів також

нерідко розповідають про розмаїті «трафунки» (випадки) із життя жебраків, злодюг, батярів, міського ката. На щорічному форумі книговидавців у Львові визначають номінантів на кращу книжку чи альбом про місто Лева. Нещодавно вийшов двотомник світлин львівської фотохроніки. З цих знімків дивляться на нас люди, які створювали те, що ми нині не завжди вміємо зберегти.

Індустрія туризму – це передусім прибуток. І прибуток чималий. Відомо, що на світовому ринку туристичний продукт лідирує нарівні з нафтою. Щороку збільшення інвестицій в індустрію туризму становить 35 відсотків. Галузь є однією з найприбутковіших. Нині вона використовує до 7 відсотків світового капіталу.

Тож не дарма серед основних пріоритетів діяльності Львівської міської ради, і найперше її голови Андрія Садового, – розвиток туризму.

Місто прийматиме 10 мільйонів туристів на рік

Про це сказав журналу «Віче» **голова Львівської міської ради Андрій САДОВИЙ:**

– Нещодавно ми приймали велику групу журналістів, котрі приїхали на запрошення УЄФА. Вони об'їжджали всі вітчизняні та польські міста, де відбуватимуться матчі Євро-2012. Більшість із журналістів уперше відвідали Львів і були приємно вражені тутешньою атмосферою. Вони визнали, що Львів – перлина Європи, ще мало відома тим, хто полюбляє подорожувати світом. Наше гасло: «Львів, відкритий для світу!». Перша масштабна акція, яку ми провели, – святкування 750-річчя Львова. Дуже багато приїхало гостей. Були присутні три президенти: України, Литви й Польщі. За масштабністю дійства це була одна з найграндіозніших подій за роки незалежності України.

Ось проста статистика: у середньому один турист залишає на день у місті 100 євро. Тож для досягнення мети – 10 мільйонів гостей на рік – потрібно багато працювати. Активно діємо в різних напрямках. Розробили ознакування міста. Турист, який приїздить із Європи і не знає кирилиці, може вільно пересуватися Львовом, бо назви вулиць указані також і латинською. Облаштували основні міські об'єкти піар-кодами. Кожний, маючи мобільний, може набирати по телефону відповідне позначення, і в нього на екрані з'явиться вся інформація про потрібну споруду, її історію. Відкрито Інформаційний туристичний центр, яким торік скористалося понад сім тисяч туристів.

Проводимо туристичні ярмарки «Перемагай з Левом!». Львів чи не єдиний в Україні вступив до Європейської туристичної асоціації міст.

Після розширення аеропорту (маю на увазі будівництво нового терміналу на 42 тисячі квадратних метрів), реконструкції злітно-посадкової смуги станемо ще доступнішими. Нині активно вдосконалюємо інфраструктуру. Ремонтуємо дороги, комунікації. Уже налагодили цілодобове водопостачання. Ще донедавна воду в місті подавали за графіком. За таких умов важко було говорити про місто як про туристичну столицю.

Важливо, щоб Верховна Рада прийняла відповідне рішення, й на державному рівні до міста Лева ставилися б як до перлини архітектури, як до надбання європейської культури. Прикладом для нас є Краків, із яким Львів має партнерські відносини. За останні 20 років Польща щороку надає 400 мільйонів злотих на відновлення історичної спадщини цього міста. А скільки Львів отримав на збереження своєї історичної спадщини за останні два роки? Жодної копійки. Тим часом реконструкція будівель зростає в ціні, процеси старіння й руйнації прогресують. І це в місті, яке будували кращі архітектори Європи.

За високу культуру харчування!

Триває мода на старий Львів із його культурою харчування. Кав'ярні й ресторани нерідко оформлено під львівські помешкання початку ХХ століття. Серветки з бабусиною скрині, бамбетлі (дивани), креденси (буфети), фотелі (м'які крісла), різні стильові столики, підставки, етажерки, швейні машинки, приймачі, вентилятори, ширми – усе створює антураж старольвівської квартири. Інтер'єр прикрашають давнім металевим «начинням» (посудом): мідними сковорідками, турками, кавоварками, ступками тощо. Є попит на старі львівські кахлі, лампи, карафки (скляна пляшечка для напоїв), пуделка (коробочка, шкатулка). Власниця однієї з найпопулярніших кав'ярень Львова розмістила свою колекцію антикварного порцелянового посуду і мініатюрних статуєток у шафках і буфетах. Вона збирила й відтворила старі ре-

Філателістичні обрії «українського Мойсея»

155 років тому народився Іван Франко

Ольга КРАСОВСЬКА

Франкознавство, здавалося б, давно сягнуло бездонних глибин. Та п'ять років тому наука про видатного українця збагатилася унікальним дослідженням.

Тоді праця «Іван Франко мовою філателії» вийшла друком у дрогибицькому видавництві «Коло». На жаль, автора монографії – Мирослава Рудка – вже немає на світі. Тож те, що він устиг подарувати шанувальникам вітчизняного класика свою безцінну працю, видається дедалі вагомішим.

Багато років Мирослав Костянтинович присвятив вивченню життя та творчості Великого Каменяря, викладацькій праці в Дрогобицькому педагогічному університеті імені Івана Франка, а також філателії. Саме це пристрасне захоплення дало змогу дослідникові розгледіти постать улюбленого письменника і мислителя крізь нову, оригінальну призму.

Розмаїття граней Франкового генія проілюстровано в книзі колекційними поштовими матеріалами: марками, штемпелями, листівками, конвертами. На сторінках видання знаходимо майстерно структуровану інформацію, приміром, про початок Франкової дороги «в мандрівку століть», університети письменника, музеї, виші, театри імені видатного літератора, його листування, вшанування його пам'яті за кордоном... Окрема розмова стосується Австрії в житті «українського Мойсея». Дивовижний шар дослідження – прізвища, що згадуються в повному зібранні творів письменника. Їх, за свідченням Мирослава Рудка, понад десять тисяч. Півтисячі (!) імен Мирослав Констанінович проілюстрував матеріалами поштових відомств країн світу.

Іще одна глава, неймовірна за масивом вкладеної праці: «У спогадах сучасників, у пам'яті нащадків». Дослідник розповів, що майже чотириста живописців, графіків і скульпторів створювали образ Івана Франка. Одинадцять із них відображені на сторінках книги за допомогою філателістичних матеріалів.

Видання «Іван Франко мовою філателії» здобуло багато лаврів в Україні та за кордоном. Американський часопис *TRIDENT-VISNYK* опублікував схвальний відгук про книгу. Її презентували в бібліотеці Любліна, на «Днях Львова у Відні». Книга отримала чимало медалей на авторитетних виставках. Зокрема, 2006-го на Національній філателістичній виставці здобула Золоту медаль.

«Франко вмів широко мислити, заобрійно бачити», – так сказав Олесь Гончар. Заобрійність бачення – саме те, що поєднало однією книгою Великого Каменяря та мудрого дослідника, патріота, людину високої культури Мирослава Рудка.

51

цепти солодоців і відкрила одну з перших кондитерських у Львові.

Сьогодні у Львові 1500 кав'ярень і ресторанів. Вони різні за стилем. Часто буйна фантазія підприємців не має меж. Напевно, треба запроваджувати міську цензуру на моральність

або етичність чергової кнайпи. Бо в деяких закладах із продуктів ліплять скульптури: чи то голову відомої особи, чи то людські органи (геніталії, серця, руки...) та подають на таці до столу. Не шкодують ділки пам'яті про дідів-прадідів, і серед аро-

мату квашеної капусти-крижівки й випарів галицького самогону розвішують портрети тих, хто загинув за незалежність України. Хоча у Львові й діє асоціація рестораторів, що пропагує високу культуру харчування, однак гра на низьких почуттях бере гору.

Саме в історичній частині часто-густо відкривають ресторани, які завдають шкоди пам'яткам архітектури. У Бернардинському дворіку (XVIII ст.) просто неба палає вогонь, тут смажать страви і забавляються. Над оборонними стінами древнього Львова здіймається дим і кіптява зі співом відвідувачів. А поруч – величної краси храм святого Андрія Первозваного, де, співаючи, моляться...

52

А як у сусідів?

Добрим прикладом розвитку туризму може слугувати для нас місто-побратим Краків. Ще донедавна вся політика місцевої влади була спрямована на збільшення потоку туристів, що, як і у Львові, скупчувався в центральній частині міста і зосереджувався в одних і тих самих кав'ярнях та ресторанах. А інші історичні ділянки не розвивалися. Квиток на економ-авіарейс із Лондона до Кракова коштував 20 євро. Відтак система-

тично курсував певний контингент туристів, які породили гасло «Краків – місто дешевого житла, дешевого пива і дешевих розваг». Тепер тамтешня влада спрямувала свою роботу на відновлення тих історичних частин міста, які також можуть зацікавити гостей. Керівники звертають увагу і на цільове призначення туристичних груп, яким цікаві фестивалі, музеї тощо. Тобто саме те, що вирізняє культуру столицю Польщі – Краків.

і де трамвай, іде...

Письменниця Ірина Вільде мала великий сентимент до львівських трамваїв. Про один із них, що ходив на Високий Замок вулицею Максима Кривоноса, вона залишила замальовку, датовану 1960 роком: «Особливістю нашої вулиці (у Львові майже немає вулиць без особливостей) є наш трамвай номер дванадцятий. Популярно названий «дванадцяткою». Він, як і наша вулиця, має історичне минуле. Досить сказати, що він пам'ятає ще барикади на вулицях Львова в роки шляхетсько-польського панування. Дванадцятка – маленька, старенька і... одинока, тобто одновагонна. З огляду на свій вік і трудовий стаж посувається вона поволі й часто та довго відпочиває. Сказано: старість не радість.

Скажемо по секрету (бо це заборонено статутом трамвайно-тролейбусного тресту), що в печучу хвилину – от поспішаєте на засідання чи повертаєтеся з театру, свій може зупинити «дванадцятку» і поза зупинкою, біля свого під'їзду. Досить тільки подати рукою умовний знак... Злі язика (а де їх не буває?) плещуть, ніби знатні люди нашої вулиці мають право викликати «дванадцятку» телефоном, коли їм завгодно. Але ви самі розумієте, що це звичайнісінький наклеп і на «дванадцятку» і на «кривоносівців».

Уже Загальна виставка крайова, яка відбулася тут 1894 року, стала тими воротами, якими європейці вперше масово вступили до Львова. Це був промисловий ярмарок, де представлено найновіші технічні

досягнення. Саме тоді місцева австрійська влада приурочила до цієї події відкриття першого електричного трамвая (пізніше, ніж у Відні). Пам'ятаючи славні традиції, нещодавно у Львові змайстрували туристичний екскурсійний «чудо-потяг», який хоч і на колесах, але візуально нагадує трамвай. Він успішно перевозить чимало туристів.

Про свої трамваї львів'яни склали пісні, анекдоти. Якось, коли я ще студенткою бігла за трамваем і не наздогнала його, до мене підійшла старенька пані в чорних сітчастих рукавичках і капелюшку й сказала: «Дозвольте вам, шановна, дати пораду з огляду на те, що ви ще дуже молодда. Запам'ятайте істину: ніколи не бігайте за львівськими трамваями, бо вони, наче чоловіки, як приходять, так і відходять».

Усе почалося з вусів

Брати Радковці першими розпочали іміджеві екскурсії Львовом. Два завжди елегантно вдягнені вусані за будь-якої погоди – в капелюхах, із тростинами, в костюмах-трійках або приталених коротких пальтах, наглянцьованих «мештах». Вони подібні до львівських службовців-чиновників початку ХХ століття.

Вдумливі й поважні пани стали візитівкою екскурсійного Львова. Перед тим брати працювали в бібліотеці Академії наук України імені Василя Стефаника, мали доступ до рідкісних книжок і завжди цікавились історією рідного краю. Відтак опублікували сотні матеріалів у періодичних виданнях, написали легенди про Львів, вели

пізнавальну телепередачу. 2002-го розпочали приватну екскурсійну діяльність і нині розповідають факти, яких багато дослідників не знає. Наприклад, брати першими розробили маршрут «Підземний Львів».

– **Яке головне завдання екскурсовода?** – запитую **Петра РАДКОВЦЯ**.

– Не зіпсувати відпочинкового настрою. Коли екскурсовод повідомляє три факти – дата, архітектор, стиль, – за кілька хвилин людям стає нудно. Тому набагато важливіше передати атмосферу Львова. Наше місто – благодатне місце для творення такої атмосфери. Ось вслухайтесь у ці слова: «Коли ви приїхали до Львова – вдихніть повітря, просякнуте ароматом кави, послухайте музику, яка застигла в архітектурних формах, і вам відкриється багато львівських таємниць!».

– **Хто вам порадив цей костюм?**

– Львів «підказав». Коли я дивлюся на свої весільні фото, бачу камізелку, мельоник (від лат. мелень, що означає «динька», «гарбузик»), звідси і місцева назва капелюха – мельон. Ляска в польській мові має два значення – тростина або висока струнка дівчина. Мені треба було зробити щось таке, чого більше ніхто не робить. Ставши оригінальним, вирізнившись, я можу досягти успіху. Але в цьому виокремленні теж є небезпека – мусиш постійно пильнувати себе. Бо ти маєш образ і вже не повинен із нього виходити. Одного разу ми з братом сіли біля екскурсійного трамваю, щоб випити пива. Проте не могли цього зробити, бо щохвилини підходили різні люди і пропонували почастувати нас пивом.

– **Ваші вуса – бутафорські?**

– Правдиві, але мною творені. Якось уранці я прокинувся, глянув на себе в дзеркало і зрозумів, що мені конче треба вуса. І саме такі, як у прочитаних книжках. Але я вже знав, що потрібні саме такі вуса і що їх можна зробити з допомогою мила. Я розпочав процес: намочив, почав натирати шматком мила. Мало-помалу вдосконалив технологію, і тепер ця процедура забирає в мене 5 хвилини.

Так мій імідж дістав важливу деталь, яка грає й промовляє. Першими відгукнулися діти: «Мама, погляди, какиє у дяди усы усатые!» – сказав хлопчик із Молдавії і я зрозумів, що людям це подобається. Вуса – це «гачки», на які ловляться панянки з порядних галицьких родин. На пустий гачок нічого не ловиться – треба мати наживку. Так говорив знаний львів'янин Мазох.

– **Скільки мельоників ви вже поміняли?**

– Це вже третій. Два я вже зносив. Добре, що ще є в місті старі майстри, які мені їх роблять. Спочатку я мав позичену ляску. А цю вже зробив власноруч, маю ще оригінальну парасолою, яка ховається в ляску. Потихеньку з'явилися і нові атрибути образу. Приміром, «цибулька» (кишеньковий годинник на ланцюжку, який ховається в кишенюку камізелки). Його мені подарував майстер-годинникар з вулиці Дорошенка, за що йому дуже вдячний.

– **Чи вдосконалюватимете свій образ – такого собі галицького панка-«фільзофа»?**

– Звичайно, Богу дякувати, живу і працюю. Та й справа моя того вимагає. Я зустрічаю туристів і маю їм подібатися. З'являтимуться якісь елементи, деталі. Бо все життя наше складається з дрібничок і той, хто вміє цінувати їх, вдосконалюється.

Що таке випадковість? Це ланцюжок непізнаних закономірностей, а вся наука і полягає в тому, що люди вивчають ці закономірності. Якщо ж ми щось знаємо, то кажемо: це закономірно, якщо ні, констатуємо: випадковість. Але це не залежить від того, що сталося. А від того, знаємо ми це чи ні. Все у світі закономірно, і наша зустріч теж не є випадковою.

– **Із яким контингентом туристів любляете спілкуватися?**

– Я в захопленні від дітей. Вони так нестандартно мислять, ставлять такі цікаві запитання – їхню думку особливо шаную.

Делікатність і привітність – особливості характеру справжніх львів'ян

Зося ІВАНОВА, незмінна ведуча львівських музичних фестивалів, музикознавець – це вже обличчя нашого гостинного музичного Львова. Зося є сучасним місточком між польськими та українськими львів'янами. Вона полька й львів'янка. Блискуче знає три слов'янські мови.

Якось у львівській опері готували виставу мовою оригіналу – польською, то Зося навчала солістів правильної польської дикції. Довгий час Зося і сама грала у відомому львівському самодіяльному польському театрі, який за років «Солідарності» закрили, а її за участь у цьому театрі виключили з консерваторії. Згодом довелося закінчувати навчання в Одеській консерваторії. Зося Іванова працює й у філармонії, й у мистецькому об'єднанні

«Дзига». Вона в курсі всіх музичних новинок. Домашній львівський вишкіл не дозволяє їй на щось скаржитися. Вона завжди енергійна, захоплена улюбленою роботою. Такі, як Зося, творять добрий імідж нашому Львову.

Як ведуча фестивалів вона має свої секрети успіху. Зося знайомить присутніх у залі з виконавцями, композиторами, їхньою творчістю, наводячи у вишуканій формі такі факти, що одразу інтригує весь зал.

– Коли я вперше вийшла на сцену в ролі ведучої, не мала страху перед залом, а оркестру злякалася, бо будь-яка моя помилка запам'ятається, – розповідає Зося Іванова. – Серце калатало, аж раптом почула, що хтось із музикантів сказав: «Подивіться, яка у Зосі гарна стрижка». Мені стало комфортно й легко. Я працюю з музикантами разом і це вони цінують.

Іноземні туристи, за спостереженням Зосі, люблять слухати Чайковського, Штрауса, Шопена, Вівальді.

Фото автора.